

הנה לְרֵי וְהַכְלִי שָׁמֶן וּפְתִילָה, שאסור לטלטלם, הוֹאִיל דְּנִעְשָׂה כל
 אחד מהם בְּסִיס לְדָבָר הָאֶסוּר, שכיון שהם טפלים לשלהבת שהיא
 מוקצה, אף הם נעשו מוקצה ואסורים בטלטול, ואין הטעם משום
 החשש שבטלטול הנר תכבה השלהבת.
 כיון ששנינו דין בסיס לדבר האסור, הגמרא מביאה מעשה הנוגע
 לכך ותברר את דינו: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אָמַר רַבִּי אֲסִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
 אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, אָמַר רַבִּי רֹמְמוֹס, לִי הִתִּיר רַבִּי, לְפָלְגָל מִחֲתָה
 בְּאַפְרָה – מחתה של לבונה יחד עם האפר שבה, ומבינה הגמרא כעת
 שהאפר הוא מוקצה, ואף על פי כן היתיר רבי לטלטל את המחיתה,
 שניתן לטלטל את האפר המוקצה אגב המחיתה שהיא כלי.
 מקשה רבי זירא לרבי אסי: אָמַר לִיה רַבִּי יוֹרְאָה לְרַבִּי אֲסִי, מִי – וכי
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵבִי – כך, שאפשר לטלטל כלי שיש בתוכו מוקצה.
 וְהִתְנֵן – והרי שנינו במשנה (לחלן קמא), נוֹטֵל אֶדָם בִּידּוֹ אֶת בְּנוֹ, וְאִם
 עַל פִּי שֶׁהָאֵבֶן שְׁהִיא מוֹקֶצֶה פִּידּוֹ, או – וכן נוטל אדם פְּלִפְלָה (סל)
 וְהָאֵבֶן בְּתוֹכָהּ. וְאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁמְשָׁנָה זו
 בְּכִלְכִּלָּה מִלֵּאָה פִּירוֹת עֲקָמִין, שהכלכלה נעשית בסיס לדבר
 האסור והמותר, ולכך אפשר לטלטלה. ויש ללמוד מדבריו, מִצָּמָא
 שְׁמוֹתָ לטלטל את הכלכלה, משום דְּאִית בָּהּ פִּירֵי – שיש בה
 פירות, הָא לִית בָּהּ פִּירֵי – אבל אם אין בה פירות, לֹא – אסור
 לטלטלה, כיון שנעשית בסיס לאבן שהיא מוקצה, ואם כן כיצד היתיר
 רבי יוחנן לטלטל את המחיתה, והרי אין בה אלא אפר מוקצה והיא
 נעשית בסיס לו.
 מתרץ רבי אסי לרבי זירא: ומקודם, אִישְׁתּוּמָם בְּשַׁעֲהָ הָדָא – שתק
 מעט וחשב כיצד יענה על קושיא זו, וְאָמַר, כִּשֶּׁם שֶׁהַעֲמִיד רַבִּי יוֹחָנָן
 אֶת הִיתֵר טִלְטוֹל הַכִּלְכִּלָּה בְּשִׁישׁ בַּה פִּירוֹת, הֵבִי נָמִי – גם כאן
 במחיתה יש לפרש, דְּאִית בָּהּ קְרָטִין – שיש בה גרגרים של לבונה
 שנשתתירו מן האור שראויים להריח בהם, ומותר לטלטל את
 המחיתה עם אפרה אגבם, כפי שמותר לטלטל את הכלכלה עם האבן
 שבתוכה אגב הפירות.
 מקשה הגמרא: אָמַר אֲבִי, קְרָטִין בִּי רַבִּי – גרגרי לבונה בביתו של
 רבי שהיה נשיא ועשיר מִי חֲשִׁיבִי – האם יש להם חשיבות, והלוא
 לא היה לו צורך בשעירים אלו, וכיון שאין להם חשיבות לא נעשית
 המחיתה בסיס אלא לדבר האסור בלבד.
 הגמרא מנסה ליישב את הקושיא: וְכִי תִּקְמָא – ואם תרצה לומר שאף
 על פי שבבית רבי אינם חשובים, מכל מקום חָזוּ – ראויים הם לְעֲנִיִּים,
 ומשום כך חשובים הם ולכן היתיר רבי לטלטל את המחיתה אגבם.
 דוחה הגמרא: וְהִתְנֵא – הרי שנינו בברייתא, לענין טומאה, בְּגִדֵי
 עֲנִיִּים – חתיכות בגדים קטנות שגודלם שלש אצבעות על שלש
 אצבעות, או שעשויות מחוטים עבים שאינם ראויים אלא לעניים,
 מקבלות טומאה רק כששייכות לְעֲנִיִּים, וּבְגִדֵי עֲשִׁירִים – חתיכות
 בגדים הגדולות משלשה טפחים על שלשה טפחים, וגם עשויות
 מחוטים דקים הראויים אף לעשירים, מקבלות טומאה בין כששייכות
 לעניים ובין כששייכות לְעֲשִׁירִים, אֲכָל הָעֲנִיִּים – בגדים הראויים רק
 לעניים, לְעֲשִׁירִים לֹא – אינם מקבלים טומאה כששייכים לעשירים.
 ואם כן אף בגרגרי לבונה, כיון שאינם ראויים אלא לעניים, אין הם
 נחשבים אצל העשירים, וכיצד היתיר רבי לטלטל מחתה באפרה
 אגבם.
 אביי מתרץ באופן אחר: אֲלֵא אָמַר אֲבִי, הטעם שהתיר רבי לטלטל
 את המחיתה שיש בה אפר, משום שהיה האפר מאוס בעיניו, וּמִיָּד
 יִהְיֶה אֲנָרָה שֶׁל רִיעִי – והרי זה ככלי של צואה, שהוא מאוס, ואף
 שמוקצה הוא היתירו חכמים לטלטלו ולהוציאו לחוץ לאשפה.
 רבא דוחה את תירוצו של אביי: אָמַר רַבָּא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר –
 משני טעמים יש לדחות את דברי אביי, הָרָא, גֵּרָף שֶׁל רִיעִי מֵאִים –
 גרף של רעי הוא דבר מאוס, וְהָאִי לֹא מֵאִים – ואפר אינו דבר מאוס.
 וְעוֹד, גֵּרָף שֶׁל רִיעִי, מִיָּגֶל – מגולה הוא שאין עליו כיסוי, וְהָאִי
 מִיָּכֶסֶי – והאפר שבמחיתה מכוסה הוא. ואם כן אין להתיר את
 המחיתה בטלטול משום גרף של רעי.

רבא מתרץ באופן אחר: אֲלֵא אָמַר רַבָּא, בִּי חֲוִינָן בִּי – כאשר היינו
 בביתו של רַב נַחֲמָן, הָיָה מְטַלְטְלִין – היינו מטלטלים בשבת כְּנוֹנָא
 (כלי נחושת שמביאים בו גחלים בוערות לפני השרים להתחמם בו),
 שכבר כתבה בו האש, אֲנֵכּ קִיטְמָא – אגב האפר שבו, שחשבו עליו
 בערב שבת להשתמש בו בשבת לכסות עמו ורק או צואה, וְאִם עַל
 גַּב דְּאִיקָא עָלֶיהָ שְׁכָרִי עֲצִים – אף שהיו על הכנונא שברי עצים
 שאינם ראויים לשימוש. שהרי זה ככלכלה של פירות שהאבן בתוכה
 שְׁמוֹתָ לטלטלה. ואף היתירו של רבי לטלטל מחתה באפרה, מדובר
 כשחשבו מבעוד יום להשתמש באפרה, ולכן אינו מוקצה, ומותר
 לטלטלה אגב אותו האפר אף אם היו בה שברי עצים מוקצים.
 הגמרא מקשה על היתירו של רב נחמן לטלטל כנונא אגב קיטמא:
 מִיִּתְיָבִי – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא, וְשִׁנִּין – רבי יהודה ורבי
 שמעון, שנחלקו (לעיל מו). בנר ישן אם מותר לטלטלו, שרבי יהודה
 סובר שאסור מפני שהוא מוקצה מחמת מיאוס, ורבי שמעון מתיר,
 מכל מקום מודה רבי שמעון, שְׁאֵם יֵשׁ בָּהּ בֵּנֵי הַיֵּשׁן, שְׁכָרִי פְתִילָה,
 שְׁאֵסוּר לְטַלְטֵל את הנר, מכיון שנעשה בסיס לדבר האסור. וקשה
 אם כן על רב נחמן, כיצד היתיר לטלטל את הכנונא עם שברי העצים
 המוקצים שבתוכה בגלל האפר המותר שבה, והרי גם בנר נשארים
 שיירי שמן שאינם מוקצים, ואף על פי כן אסור לטלטלו מפני שברי
 הפתילות המוקצים שבו.
 מתרצה הגמרא: אָמַר אֲבִי, בְּנִלְיָא שָׁנִי – ברייתא זו נשנית על
 אנשי הגליל, שלא היו בגדי פשתן מצויים שם, ומפני כן שברי
 הפתילות העשויים מפשתן חשובים להם יותר מן השמן שיש בנר,
 ולכך נחשב בסיס להם בלבד ולא לשמן המותר. אבל בשאר מקומות
 שאין הפתילות חשובות יותר מהשמן, נעשה הנר בסיס לאיסור
 ולהיתר ומותר לטלטלו. ולפי זה כנונא, ששברי העצים המוקצים
 שבה אינם חשובים יותר מהקיטמא המותר, אינה נאסרת בטלטול.
 לעיל (מו). הביאה הגמרא שתי הוראות בשם רבי, אחת בדין מוקצה
 בנר, ואחת בענין אם יש לחשוש בטלטול מנורה שמא תתפרק
 וירכיבה מחדש ויעבור על בנין בשבת. ומתחילה ביארה הגמרא את
 ענין מוקצה, וכעת מבררת האגמרא את דיני איסור בנין בהרכבת
 כלים, שמהם נובע איסור טלטול המנורה. מספרת הגמרא: לֹי בַר
 שְׁמוּאֵל, אִשְׁכְּחִינְהוּ – מצאם, לְרַבִּי אֲבָא וְלְרַב הוֹנָא בַר חִיָּא, דְּהוּ
 קְיָיְמִי אִפְתָּחָא דְּבִי – שהיו עומדים על פתח ביתו של רַב הוֹנָא,
 אָמַר לְהוּ – אמר להם לוי בר שמואל, מַהוּ דְּהִין, האם מותר לְהִתְחַזֵּר
 – לחבר בחזרה מִטָּה שֶׁל מְרַסְסִים – צורפי נחושת, שדרכם לילך
 מעיר לעיר עבור מלאכתם, ולוקחים עימם מיטה שמתפרקת לחלקים
 להקל על נשיאתה, בְּשִׁבְתָּ. אָמְרוּ לִיה רַבִּי אבא ורב הונא, שְׁפִיר דָּמִי
 – מותר להחזיר, כשמחבר את חלקי המיטה בצורה רפויה.
 ממשיכה הגמרא לספר: אֲתָא לְקַמְיָה – בא לוי בר שמואל לפני דְּרַב
 יְהוֹדָה, ושאל אף אותו אם מותר להחזיר מיטה של פרכים, אָמַר לוֹ
 רַבִּי יְהוֹדָה, הָא (הרי) רַב יְשְׁמוּאֵל דְּאֲמָרִי תְּרִיבִינְהוּ – אמרו שנייהו
 הִתְחַזֵּר מִטָּה שֶׁל מְרַסְסִים על ידי תקיעה בחזק בְּשִׁבְתָּ, חֵיִב
 הִמָּטָא, משום שבחיבור חלקיה נגמר תיקון המיטה וחייב משום מכה
 בפטיש, וכיון שאם מחבר על ידי תקיעה בחזק חייב חטאת, עלינו
 לאסור מדרבנן להחזיר גם בצורה רפויה, שמא יבוא לתקוע בחזק.
 הגמרא מוכיחה כדברי רב ושמואל שבתוקע בחזק חייב חטאת:
 מִיִּתְיָבִי – הקשו בני הישיבה על דברי רבי אבא ורב הונא, שנינו
 בברייתא, הִתְחַזֵּר על ידי תקיעה בחזק קִנְיָה מְנֻרָה שיוצאים ממנה
 הרבה קנים, ומוציאים ממנה חלק מהקנים ומחזירים אותם בשעת
 הצורך, אם עשה כן בְּשִׁבְתָּ, חֵיִב הִמָּטָא. אבל קִנְיָה מְנֻרָה, שיש להם
 קנה של פרכים, ומחברים בראשו מטלית ששורים אותה בסיד וטחים
 בו את הבית, וכשחש במקום נמוך ששתמש בקנה קצר, וככל שחגגה
 מחבר אליו עוד קנים, לֹא יִחְזוּר – לא יחברם. וְאִם הִתְחַזֵּר, הרי הוא
 פְּטוּר מחטאת אף אם תוקעה בחזק, שאינו עובר בכך איסור תורה
 כיון שאינו גומר במלאכתו את עשיית הכלי, שהרי רגילות היא
 שחזור ומפרקו תדיר, אֲכָל אָסוּר לעשות כן מגזירת חכמים.

1 רבי סימאי מוסיף דין: רַבִּי סִימְאִי אֹמֵר, קֶרֶן עֲגוּלָהּ, כלי זמר העשוי
2 נקבים נקבים, ומכניסים בהם חלילים, וכשנכנסת בהם הרוח מוציאים
3 קולות רבים שונים זה מזה [ויש ממנו שני מינים, קרן עגולה וקרן
4 פשוטה], ואם הכניס את החלילים בנקבי קרן עגולה בשבת, חַיִּיב
5 חטאת, כיון שבקרן עגולה הדרך לתוקעם בחוזק והוא מעשה אומן,
6 ומתחייב משום מכה בפטיש. אך אם הכניסם בקֶרֶן פְּשׁוּטָה – ישרה,
7 שדרכה שהחלילים אינם תקועים בה בחזקה ודרך לפרקם תמיד,
8 פָּטוּר.
9 ומדברי הברייתא שהמחזיר קנה מנורה בשבת על ידי תקיעה בחוזק
10 חייב חטאת, משום שבכך נגמרה מלאכת המנורה, מבואר כדברי רב
11 ושמואל שהמחזיר מיטה של טרסיים על ידי תקיעה בחוזק חייב

12 חטאת, וקשה אם כן על רבי אבא ורב הונא שעלינו לאסור מדרבנן
13 גם כשמחזיר את המיטה בצורה רפויה.
14 מתרצת הגמרא: אֵינָהּוּ – רבי אבא ורב הונא, דִּאֲמֹר – שאמרו
15 שמותר להחזיר מיטה של טרסיים בצורה רפויה, ולא גוזרים שמא
16 יבוא לתקוע, סוברים פִּי הָאִי תִּנָּא – כהתנא רבן שמעון בן גמליאל,
17 דִּתְנִינָא בברייתא, מִלְּפָנֹת הַפְּטָה – רגלים קטנות שיש בראשם נקב
18 בית קיבול, ומכניסים בתוכם את רגלי המיטה כדי שלא יעמדו על
19 האדמה, וירקבו מחמת הלחות שבה, וְכַרְעוֹת הַפְּטָה – רגלי המיטה,
20 וְלִזְוִתִּים שֶׁל סְקִיבָם – עץ קטן שמחברים אותו לקשת, שעליו מניח
21 את החץ ומושכו וזורקו למרחוק, אם אינם מחוברים, לֹא יִחָזֵיר – לא
22 יחברם למקומם בשבת אפילו בלא תקיעה, וְאִם הִחָזֵיר פָּטוּר,

דווקא כשנותן את המים בשבת, ומשנתנו אכן היא כשיטת רבי יוסי, והתניא – והרי שנינו בברייתא, נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות, אף כשנותנו בשבת, ואין צריך לומר שמותר ליתנו בערב שבת כדי שיפלו לתוכו הניצוצות בשבת. ואמנם, לא יתן לתוכו – לתוך הכלי מים, מפני שהוא מכבה, ואיסור נתינת המים הוא כפר מן השבת, ואין צריך לומר שאיסור ליתנם בשבת עצמה. הרי שאפילו בערב שבת אסור ליתן את המים, ואם איסור נתינת המים הוא משום גרם כיבוי, משנתנו כשיטת מי נאמרה, הרי אפילו לרבי יוסי אין איסור בגרם כיבוי מערב שבת. אלא מוכח שאיסור נתינת המים אינו משום גרם כיבוי, ומשנתנו לא סתמה כרבי יוסי. לאחר שהוכחנו שטעם איסור נתינת מים בכלי אינו משום גרם כיבוי, מבארת הגמרא מהו אכן טעם האיסור. מסיקה הגמרא: אלא אמר רב אשי, אפילו תימא – (תאמר) שמשנתנו כשיטת רבנן היא, הסוברים שגרם כיבוי מותר, ושאינו חָכָא – ושונה הדין כאן, שגם רבנן יודו שאסור לתת מים בכלי תחת הנר ואפילו בערב שבת, מפני שמקרב את ביבוי – שזימן בכך את הכיבוי בברור, שבנתינת המים תחת הנר הוא מכבה ממש את האש, ואם עשה כן בשבת חייב משום מכבה. ואף בערב שבת אסור לעשות כן גזירה שמא יעשה כן בשבת. ואינו דומה למניח כלים בצד הדליקה, שאינו אלא גורם לאש שתכבה, שבשתיגה האש לכלים, האש היא שתבקעם ותכבה מחמת המים, ולהניח את הכלים זהו גרמא בלבד.

הדרן עלך בירה

פרק רביעי – במה מומנין

פרק זה 'במה מומנין' כשמו כן הוא ובו יבוארו פרטי איסור הטמנה והמסתעף. איסור הטמנה כולל שני חלקים: א. חכמים אסרו להטמין תבשיל אפילו מערב שבת, בכל דבר המוסיף הבל וחום בתבשיל. הטעם לכך, שחששו חכמים שמא יבוא להטמין ברמץ – (אפר חם המעורב בגחלים), וכשיראה לאחר חשיבה שהקדירה לא התחממה כל צרכה, יבוא לחתות בגחלים ויכשל באיסור הבערת אש בשבת. ב. כמו כן אסרו חכמים להטמין את התבשיל בשבת עצמה בכל דבר, בין דבר המוסיף הבל ובין דבר שאינו מוסיף הבל. הטעם לכך, שחששו חכמים שמא כשיבוא להטמין את קדירתו, יראה שנצטננה, ויבוא להרתיענה ולחממה, ונמצא מבשל בשבת. נחלקו הראשונים אם הטמנה היא רק כאשר מטמין את הקדירה כולה, או אפילו הטמנת מקצתה בכלל האיסור. יש שכתבו שאין איסור הטמנה אלא אם מכסה את הקדירה מארבע רוחותיה וגם מלמעלה. ויש שכתבו שאפילו אם מניח את הקדירה על גבי גחלים, אם שולי הקדירה נוגעים בזה הרי זה בכלל הטמנה ואסור. ולהלכה פסק השולחן ערוך להחמיר (אורח חיים סי' רנ"ג ס"א). והרמ"א (שם) כתב שהמנהג להקל. כתבו הראשונים שלדעת רש"י איסור שהייה המבואר בפרק הקודם [שבואר להשהות תבשיל על גבי האש מערב שבת], ואיסור הטמנה המבואר בפרק זה, אחד הוא. ואין חילוק ביניהם. וכתב החתם סופר (לעיל לה' ד"ה לא), שאין כוונת רש"י ששהייה על גבי האש נחשבת להטמנה, שודאי אין כאן מציאות של הטמנה, אלא כוונתו שהכל בכלל אותה גזירה, שאסרו חכמים להשהות או להטמין את התבשיל בכל אופן שהשהייה או ההטמנה מוסיפה הבל. ואין לשאול, שאם כן בכל הטמנה נאסור גם מצד שהייה, משום ששהייה ללא הטמנה נאסרה רק על גבי האש עצמה, שהאש מוסיפה הבל בתבשיל גם אם האור שולט בה מארבע רוחותיה [ואפילו אם יש הפסק אור מלמטה בין האש לקדירה], אבל במניח על גבי דברים אחרים המוסיפים הבל, אין איסור באופן שמגולה מהצדדים, שאינם מוסיפים חום אלא כאשר התבשיל טמון בהם.

אבל אסור, ואף אם כבר חיברם לא יתקע אותם בחוזק על ידי יתדות, ואם תקע, חייב חטאת. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם היה חיבורן רפוי, מותר לחברם. הרי לנו שנחלקו תנאים אם אוסרים לחבר אף בצורה רפויה שמא יבוא לתקוע בחוזק. ורבי אבא ורב הונא נקטו בדעת רבן שמעון בן גמליאל המתיר. הגמרא מביאה מעשה בענין מיטה של פרקים. מספרת הגמרא: בי – בביתו של רב הונא, הנה מפה גלגליתא – היתה מיטה עשויה חלקים חלקים, כעין מיטה של טרססים שדנו בה לעיל. הנה מהדרין לה ביומא טבא – והיו מחזירים את חלקיה זה לזה ביום טוב. אמר ליה יהודה מדרבנן לרבא, מאי דעתך – מאיזה טעם אתה סובר להתיר, אם משום שפנין מן הצד הוא – שמלאכת עשיית כלי על ידי שינוי היא, נהי – אמנם אכן דאייסורא דאורייתא ליכא – אין איסור דאורייתא במלאכה כזו, אבל איסורא דרבנן מיהא איכא – הרי יש בכך איסור מדברי חכמים. משיב רבא לההוא מדרבנן: אמר ליה רבא, אמא רבנן שמעון בן גמליאל סבידא לי – אני סבור שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר, שכלי של פרקים, אם היה חיבורו רפוי, מותר לחברו בשבת, וכיון שמחברים מיטה זו בצורה רפויה, אין איסור בכך.

משנה

משנתנו עוסקת בדין הנחת כלי ומים תחת הנר בשבת. אומרת המשנה: נותנין כלי בשבת תחת הנר הדולק, כדי לקבל בו את הניצוצות – גיצי האש הניתנים מן הנר, כדי שלא יבעירו את מה שתחתיהם. ולא יתן לתוכו של הכלי מים, מפני שהוא מכבה את הניצוצות הנופלים לתוכו.

גמרא

שנינו במשנתנו, נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. הגמרא מבררת את טעם ההיתר. מקשה הגמרא: והא – (והרי) בכך שהוא מניח את הכלי לקבל בו את הניצוצות, קמכיל כלי מהיכנו – הוא מבטל את הכלי מתשמישו המוכן לו, שתחילה היה מוכן לטלטלו, וכשיפלו לתוכו הניצוצות שהם מוקצה יעשה הכלי בסיס להם ויהיה אסור לטלטלו כל היום. ומכך שמשנתנו התירה זאת, מוכח שאין איסור בדבר, וקשה על רב חסדא (לעיל מג.) שאסר לבטל כלי מהיכנו. מתרצת הגמרא: אמר רב הונא בריה – (בנו) דרב יהושע, ניצוצות לאחר שבו אין פהן ממש – ממשות, ולכך יכול לטלטל את הכלי, ואין הוא מתבטל מתשמישו מחמתם. שנינו במשנה: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה. הגמרא מבררת מה טעם האיסור, והאם איסור זה נאמר רק כשנותן המים בשבת או אף בערב שבת. שואלת הגמרא: לימא תנן סתמא – האם נאמר שמשנתנו שנאמרו דבריה בסתם ללא חולק, סוברת בריב יוסי, דאמר גזרם לכיבוי אסור, ששנינו להלן (קכ.). שאם נפלה דליקה ורוצה אדם למנוע ממנה להתפשט הלאה, רשאי לעשות מחיצה בפניה בכל הכלים, בין מלאים מים ובין ריקנים. ורבי יוסי חולק ואוסר להניח בפניה כלי חרס חדשים מלאים מים, כיון שאינם יכולים לקבל את חום האש, והם מתבקעים ומכבים את הדליקה. ובניארה שבו הגמרא (קכ.) את מחלוקתם, שרבי יוסי סובר שאסור לעשות דבר הגורם לכיבוי, וחכמים סוברים שמותר. ומשנתנו שאסרה להניח מים בכלי שיפלו לתוכו הניצוצות, ודאי הטעם משום שהוא גורם לניצוצות שיכבו, ונמצא שמשנתנו סתמה דבריה כשיטת רבי יוסי האוסר גרם כיבוי. דוחה הגמרא: ותקפא – וכי סבור אתה לומר שמשנתנו כרבי יוסי, והרי אימור – יש לנו לומר, דמה שאמר רבי יוסי שגרם כיבוי אסור, זהו רק כשעושה כן בשבת, אבל אם בערב שבת עושה מעשה הגורם שתכבה האש בשבת, כגון באופן השני במשנתנו שנותן בערב שבת את המים בכלי תחת הנר, מי אמר – האם גם כזה אמר רבי יוסי לאסור. ובי תימא – ואם תאמר חָכָא נמי – שגם כאן משנתנו עוסקת

משנה

משנתנו תבאר אלו דברים מוסיפים הבל ואין לטמון בהם את
התבשיל בערב שבת קודם חשיכה, ואלו אינם מוסיפים הבל ומותר
להטמין בהם: פֶּמֶה טוֹמְנִין וּכְמָה אֵין טוֹמְנִין – הבא לסלק קדירתו
מעל גבי הכירה ולהטמינה בערב שבת קודם חשיכה, שאמרו חכמים
שאין להטמינה בדבר המוסיף הבל אלא רק בדבר השומר על חומה,
באלו דברים יכול להטמין ובאלו לא, אֵין טוֹמְנִין לֹא בְּגִפְתָּ – פסולת
הנותרת בבית הבד לאחר סחיטת השמן שכנוסה יחד, והיא חמה
מאוד, וְלֹא בְּזָבֵל בַּהֲמוֹת, לֹא בְּמִלַּח, וְלֹא בְּסִיד, וְלֹא בְּחֹל, שכל
הדברים הללו מוסיפין הבל, בֵּין אם אותם דברים לְחִין, וּבֵין אם הם
יְבֹשִׁיין, אף שחומן מועט משל לחין. וְלֹא בְּתֵבֶן, וְלֹא בְּזִנִּין – פסולת
ענבים לאחר דריכתם ביקב, וְלֹא בְּמוֹכִין – דבר רך, כגון צמר גפן,
חתיכות צמר רך, או שחיקת בגדים בלויים, וְלֹא בְּעֵשְׂבִין. אימתי אין
טומנים בתבן ובזגים במוכין ובעשבים, דווקא בְּזִמֵּן שֶׁהֵן לְחִין,
ומוסיפים הבל, אֲבָל טוֹמְנִין בָּהֶן בְּשֶׁהֵן יְבֹשִׁיין כיון שאינם מוסיפים
הבל.

גמרא

אִיפְעִיא לָהּ – נסתפקו בני הישיבה, גִּפְתָּ ששנינו במשנתנו שאין

לטמון בה, שֶׁל זֵיתִים תִּנֵּן – האם כוונת המשנה לפסולת של זיתים
דווקא, שהיא חמה מאוד, אֲבָל פסולת דְּשׁוּמְשָׁמִין שאינה חמה כל
כך, שֶׁפִּיר דָּמִי – מותר לטמון בה, או דִּילְמָא דְּשׁוּמְשָׁמִין תִּנֵּן – או
שלא כוונת המשנה גם לפסולת שומשמן, וְכָל שֶׁבֶן זֵיתִים שהבלה
רב.

הגמרא מוכיחה שכוונת המשנה לפסולת של זיתים דווקא: תָּא שָׁמַע,
דְּאָמַר רַבִּי זִירָא מְשׁוּם חֵד דְּרַבִּי יִנְאִי – בשם תלמיד אחד מבית
מדרשו של רבי ינאי, קוּפָּה שֶׁהֵנִיחַ בתוכה מוכין יבשים וּפְזִין בָּהּ
קדירה, אָסוּר לְהִנִּיחָהּ עַל גִּפְתָּ שֶׁל זֵיתִים. ואף שהמוכין אינם
מוסיפים הבל, מכל מקום מאחר והקדירה מונחת על הגפת המוסיפה
הבל הרי זה כאילו הקדירה מוטמנת בדבר המוסיף הבל. שָׁמַע מִינָהּ
– מוכח מכאן שגפת שֶׁל זֵיתִים תִּנֵּן במשנתנו. שאם גם גפת של
שומשמן נחשב כמוסיף הבל, לא היה לו לרבי ינאי לנקוט בגפת של
זיתים דווקא.

דוחה הגמרא: לְעוֹלָם אִימָא לָךְ – לעולם אוכל לומר לך שְׁלֵעָנִין
איסור הַמְּזִנָּה, שבא לטמון את הקדירה בתוך הגפת, בגפת
דְּשׁוּמְשָׁמִין נִמְי אָסוּר, אבל לְעָנִין שדיבר בו רבי ינאי שמטמין בקופה
שאינה מוסיפה הבל אלא שמניחה על גפת שאין האיסור בזה אלא
מצד